

L'amo i la mestressa

Antigament el substantiu mestre tenia el significat que avui solem expressar per mitjà de la paraula amo i que conserven encara el seu femení, mestressa, i la forma corresponent del francès, «maitre». El masculí mestre, però, va anar perdent a poc a poc aquest significat i avui els diccionaris només li reconeixen els que es relacionen amb l'ensenyament, la formació de deixebles o seguidors, la perfecció en el domini d'una ciència, art o ofici, la direcció certes activitats, etc.

Cal creure, doncs, que si algú diu «Es va fer mestre de la situació» és a causa d'una traducció precipitada del francès i que no rebutja pas la paraula amo, que pel fet d'acabar en o àtona podria ésser suspecta de castellanisme. Joan Coromines, en uns dels densíssims articles del seu diccionari etimològic, explica detalladament l'origen i la història d'aquest mot, que diu que prové de l'hispanollatí AMMA ('dida'), mot infantil de creació expressiva. Amo i ama, segons Coromines, ens haurien pervingut del mossàrab i aragonès, on tenien un ús tan general com en castellà, i amo s'hauria generalitzat en la llengua partint de l'us valencià i nàtic fins a desplaçar els seus sinònims i concurrents mestre i senyor. No cal tenir, per tant, cap escrúpol a dir Fer-se amo de la situació, tant més que, sense necessitat d'anar a cercar la fillació i la història del mot, el trobarem a qualsevol diccionari, el Fabra en primer lloc, com un terme d'ús normal, sense cap mena de limitació. Més aviat diríem que és un mot que tendeix a ampliar el seu camp de significació: d'algú que excel·leix en una determinada activitat, d'un comerciant que despatxa un article superior a tots els de la competència, es diu, popularment, que és l'amo (en aquella feina, en aquell producte).

Es en canvi absolutament condemnable l'ús que algú fa dels mots «duenyo» i, especialment, «duenya», castellanismes flagrant, d'implantació recent però cada cop més estesos, i oblida, per tant, amo i un mot tan genuí i popular com mestressa, els quals, en alguns casos, poden alternar, si es vol, amb propietari i propietària.

Cal indicar, finalment, que en el parlar de les Balears amo no significa «propietari», sinó 2masover2, i que aquest mot s'usa amb l'article continental, és a dir, no amb l'article del parlar salat. Recordem la famosa i deliciosa obra de l'escriptor menorquí Angel Ruiz i Pablo: El viatge tràgic de l'amo en Xec de s'Ullastrar.